

החופש - מרחב סכנה או מרחב גדילה? הכנה לקראת חופשה משמעותית

אין כמו להיות בחופש. רובנו מחכים לחופש במהלך השנה והשגרה. נכתבו שירים רבים על הקסם שבחופש. "החופש, החופש, החופש בבית הבראה" "הכל הכל, אני יכול, כי זה החופש הגדול" וגם "כולנו רוצים להיות חופשיים, אבל ממה, אלוהים, ממה?!" בזמן שרובנו נהנים מההזדמנות לנפוש, יש מי שעבורם ההזדמנות עלולה להיות מסכנת. מרחב של זמן ללא מסגרת מובנית עלולה להגביר סיכונים, להדגיש בדידות ולהביא למציאות של נסיגה מהישגים שכבר הושגו קודם לכן. "לחנך – משמע לשייך" אמר כבר ס' יזהר. אם נזכור את חניכינו בזמן החופשה, ונגרום להם להפנים שאנחנו כאן בשבילם גם כשהם לא לידינו, נגביר אצלם את תחושת השייכות, ומכאן אולי גם את תחושת החוסן, נשפיע במעט על תחושת הבדידות ואולי בשל כך נפחית את הסיכונים. קשר מיטיב בחופשה הנשען על קשר מיטיב בשגרה עשוי להעלות חיך ולחדש את תחושת השייכות. אם נשקיע זמן ומאמצים עם התלמידים להתכונן לחופשה נוכל לסייע להם להפוך את הזמן הזה למשמעותי ובעל פוטנציאל להתפתחות.

"אם אנחנו לא עוסקים בנושאים שונים זמן רב, אנחנו שוכחים אותם. זה כמוכך אומר משהו גם על כך שהחופש הגדול הוא ארוך מדי. לפני מאתיים שנה ילדים היו צריכים לעזור להוריהם בעונת הקציר, וכך התקבעה החופשה הארוכה בקיץ למשך שנים רבות. היום אין בזה צורך. חופשות קצרות יותר של שבועיים-שלושה אינן גורמות לשכחה כזאת של החומר הנלמד."

האם האובדן מתרחש אצל כל התלמידים באותה מידה?

"לא, מבחני ההישגים מראים שילדים ממשפחות מעוטות יכולת או ממשפחות המשתייכות למיעוטים באותה חברה, נפגעות יותר. מדובר באובדן של שלושה חודשי לימוד בשנה, ולפיכך האובדן הכולל לתקופה של שש שנים יכול להגיע לשנה וחצי של לימוד."

ממה נובע הפער הזה?

"החופש הגדול פוגע בעיקר בחלשים כי אצל משפחות מבוססות יש מספיק גירויים גם בלי שיעורי בית ומטלות לחופש. הילדים נוסעים לטיולים, גם בחוץ לארץ, ונחשפים יותר לספרים ולמחשבים. החשיבה אצל ילדים אלה לא נרדמת בתקופת החופשה מבית הספר."

ד"ר אליעזר יריב

פסיכולוג חינוכי,
מרצה במכללת
גורדון לחינוך

ד"ר דור הררי

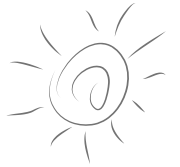
פסיכולוג חינוכי,
מרצה במכללת
סמינר הקיבוצים

"לחופשה יש בעיני חשיבות כערך. יש לה חשיבות התפתחותית, תפקודית, נפשית וקיומית. זה מתחיל מהשבת, שיש בה גם איריאל סוציאלי של מנוחה, פנאי, עונג, זמן למחשבות ולעשייה שונה, שלא מתקיימת בהכרח בימי השבוע. אבל גם בחברת המבוגרים משהו השתבש בתפישת החופש. אני רואה לידי כבדיקה בבית המלון אדם בחופשה, יושב עם לאפ"טופ. משהו בתרבות שלנו מסרס את מושג החופש ואת זה אנחנו מעבירים גם לילדים. מטילים עליהם איזו עבודה וכך נכנסים להם מתחת לווריד' והורסים להם את החופש."

איזו פעילות של ילדים היית רוצה לראות בחופשה?

"בחופשה אני רוצה ללמד את הילד מהו חופש, וזה חשוב במיוחד בחברה תפקודית וחומרנית כמו שלנו, שבה החופש מאיים. יש לזה שורשים עמוקים: הורים דואגים שהילדים שלהם לא עושים משהו מועיל ומחפשים עבורם כל מיני תעסוקות שאמורות להביא תועלת. מבחינתי חופש הוא מרחב חינוכי חשוב. הוא מאפשר להתנסות בעצמאות, לפעול מתוך בחירה והעדפה מחוץ למסגרת בית הספר. החופש מהווה מרחב אחר, אלטרנטיבי, של עשייה ופעילות."

אנחנו מציעים כאן דף מיפוי לעבודה לקראת החופשה [כל חופשה - בכפרי נוער זאת יכולה להיות היציאה הביתה לסוף שבוע, חופשת פסח ובטח ובטח החופש הגדול]. הדף נועד בעבור הצוות החינוכי. ההמלצה היא לעבוד על הדף הזה בזמן ישיבת צוות מספיק זמן לפני החופשה ולנסות להבין איפה התלמידים שלנו עומדים ביחס לחופשה ולזהות את המוקדים שבהם ממש להשקיע.

המבדיל בין חופש לחול

איזה כלים אפשר לתת לחניכים במהלך השנה כדי שיוכלו לצמצם את הפער בין החופש כסיכון לחופש כמרחב הזדמנויות?

החופש כמרחב הזדמנויות

החופש כסיכון

מה התפקיד שלנו במהלך לקיץ?
איזה פעולות נרצה לעשות? ברמת הפרט וברמת הקבוצה

מה התפקיד שלנו בהכנה לקיץ?
איזה פעולות נרצה לעשות? ברמת הפרט וברמת הקבוצה

איך נוכל להועיל?

מה צופה ל.ו.ה בחופשה?

שם התלמיד.ה:

